

*В.Шевченко** (м. Київ)

ВІЗИТИ ПАТРІАРХА МОСКОВСЬКОГО І ВСІЄЇ РУСИ КИРИЛА В УКРАЇНУ ЯК ІСПИТ ЇЇ ГРОМАДЯН НА ДУХОВНО-ІСТОРИЧНУ ЗРІЛІСТЬ

В українському, як і в російському суспільстві, а також у владних сферах двох сусідніх країн наявні різні погляди, сприйняття та оцінки спільного українсько-російського минулого, в якого є як славні, гідні наслідування, так і ганьбливі сторінки. Відповідно ставлення українських громадян до гегемоністських зазіхань Росії нинішньої є також різним. Під таким оглядом візити в Україну патріарха Московського і всієї Русі Кирила не могли не викликати ескалації церковно-релігійного напруження і стали як в липні 2010 року, так і під час відзначення 1020-ліття Хрещення Руси-України в 2008 році знаковою подією, оприявнивши доволі різне, а іноді й принципово відмінне розуміння Російської Православної Церкви (РПЦ), Української Православної Церкви Московського Патріархату (УПЦ МП), Української Православної Церкви Київського Патріархату (УПЦ КП), Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ) та іншими церквами цілої низки дотичних до проблеми питань, у тому числі, а можливо й насамперед те, що генеральна лінія розмислів РПЦ йде врозріз зі стратегічним курсом розвитку України.

Основний зміст статті. Водночас, візити патріарха Кирила, а конче ті питання, які він неодноразово порушував на теренах Росії, безпосередньо стосуються сфери великих геополітичних реалій з їх виразною парадигмальною специфікою, де не тільки, умовно кажучи, перетинаються інтереси презентантів Риму III, Риму II та й Риму I, але й дисонують орієнтаційно відмінні ліберально-демократичні цінності, як донедавна вважалося, «загниваючого» Заходу та атавістично оприсутнені цінності відроджуваного православ'я. Інакше кажучи, в сучасній Україні, що справедливо уявляється східно-західним пограниччям православно-католицького та християнсько-мусульманського світів, перетнулися

* Шевченко В.В. – доктор філософських наук, провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України.

секуляризаційно прогресуючі пріоритети постмодерного Заходу та віковічно консервативний, ментально привабливий й історично апробований православний вектор розвитку. Ситуація ускладнюється ще й тим, що українське суспільство, з одного боку, є чулим на різні церковно-релігійні потреби, а з другого, - стає об'єктом посиленої геополітичної уваги тих, чиїм інтересам поява сильної, стабільної, процвітаючої України не відповідає або й суперечить. А з того, крім іншого, випливає, що всім в Україні сущим, надзвичайно важливо усвідомити: живемо в порізнено-множинних системах координат, за яких церковно-релігійне поле незалежної держави стає ареною всезростаючої боротьби за уми, серця і душі громадян. Під цим оглядом маємо обов'язково враховувати, що за неповне 20-ліття державної незалежності українське суспільство не тільки не залишилося осторонь перипетій внутрішньоправославного життя, але й здебільшого пережило значну еволюцію своїх поглядів: від ейфористичних – на початку демократичних процесів до стримано-опозиційних – на сучасному етапі. При цьому констатація того, що значна, а в деяких аспектах і радикальна зміна суспільної атмосфери позначилася та й нині позначається на ставленні громадян України до церковно-релігійної сфери її життя, потребує кількох застережень, а саме: будь-які кризові явища з неминучістю обумовлюють поляризацію суспільних настроїв; йдеться про надзвичайно складний організм, яким є будь-яке суспільство, а поготів про православну паству – вірників найортодоксальнішої гілки християнства, де питання реорганізаційного порядку вирішуються зазвичай важко; значні трансформаційні зрушення, які пережило українське суспільство протягом останніх двох десятиліть, не могли і не змогли заступити домінантності його православних потреб і в період вільного релігієвибору з неминучістю обумовлюватимуть солідаризацію православних за конфесійною належністю, а відтак під тиском різних факторів потенційно уможливлуватиметься активізація промосковських настроїв серед частини українського громадянства; труднощі державного будівництва в Україні, що впали тяжким тягарем на плечі найменш захищених верств населення, як і проживання в Україні значного числа етнічних росіян та громадян радянської формації виступатимуть додатковим чинником духовно-політичного зближення з Росією і у випадку подальшої ескалації внутрішньоправославного напруження загрожуватимуть проявами регіонального сепаратизму та ймовірністю загальної дестабілізації становища в країні.

Зрозуміло, що, виходячи зі сказаного, будь-які кроки, спрямовані на необхідність подолання кризи Українського Православ'я, мали б бути глибоко продуманими та системно вивіреними з чітким усвідомленням того, що: ніхто Україні її справжні незалежність та суверенітет не подарує; обговорення проблем, які стосуються правомірності/неправомірності проголошення УПЦ автокефальності, мало б носити максимально коректний, а також богословськи обґрунтований та релігійно узasadнений

характер, за якого б роль політичного чинника була мінімізованою; кореляція, а то й ревізія поглядів на українсько-російське минуле є неминучими і потребують неодмінної об'єктивізації, в чому передусім мала б бути зацікавлена Україна і чому з необхідністю всіма можливими засобами спротивлюватиметься та протидіятиме Росія; значною (коли не визначальною!) мірою успішне розв'язання проблем, пов'язаних з подоланням юрисдикційної кризи Українського Православ'я, залежатиме від успіхів держави Україна на шляху свого поступу.

У цьому контексті те, що спостерігалось напередодні приїздів минулорічного й нинішнього патріарха Кирила в Україну, винятку не становило. Предстоятель РПЦ призвичаював свою паству (а можливо й не тільки її!), що він не гість України, а їде до своєї пастви, на свою канонічну територію, до Києва – південної столиці руського православ'я, яку нерідко називав «началом всех начал», колискою трьох братніх східнослов'янських народів. Певне занепокоєння напередодні візитів предстоятеля РПЦ в Україну викликали й заяви нових ідеологів «єдиного славянського государства», а власне активізація неоімперських закликів по збиранню «русського мира», які, навіть, як би того й не хотілося, можна було кваліфікувати як певний виклик державному суверенітету України чи ж щонайменше неповагу до нього.

Багатьом, коли не більшості громадян України, вірилося, що патріарх Кирило не тільки враховуватиме, але й поважатиме український вибір, реалії українського сьогодення. Проголошення Україною державної незалежності стало здійсненням віковичної мрії її кращих синів і дочок, що на вівтар боротьби за її світле майбутнє покладено чимало жертв, що взагалі йдеться про речі святі і сам вияв неповаги ба й неуваги з боку патріарха Кирила до державного статусу України тільки скріпить позиції патріотично налаштованого українства.

Між тим нова поїздка на українські терени зобов'язувала патріарха Кирила усвідомлювати, що незалежна Україна: жадає відновлення історичної справедливості; потребує повноти свого національного самовираження; воліє досягнення свого духовного космосу; вірить в перспективи свого світлого майбуття і скликає народ на толоку Божого домобудівництва!

Щобільше патріарх Кирило мав би виходити з того, що національно свідома Україна пам'ятає: імперські тортури і визиск російського самодержавства щодо українських виразників Духа; заслання і вигуб її мучеників совісті; підступну сутність тих, хто в ХІХ ст. доводив, ба й нині силкується довести, що ні українського народу, як і його мови «немає, не було і бути не може»; тісні обійми «старшого» брата, в яких задихалися в'язні сумління; свавілля тих, хто в ХХ ст. унеможлилював, а то й топив у крові українську незалежність; що в Росії й дотепер, на початку ХХІ ст., живуть ті, хто не хоче і не може погодитися з самим фактом існування держави Україна.

Що ж до воцерковленої частини громадян, то в її середовищі зазвичай запевняли, а нерідко й наполягали: адекватні підходи та правильне розуміння всього комплексу питань, пов'язаних з кризою Українського Православ'я, вимагає неодмінного врахування того, що йдеться про дуже специфічну сферу життя, в контексті якої богословські аргументи та релігійні переконання мають правити за вихідні позиції, виступати аксіологічним ядром будь-яких розумувань. А далі, наслідуючи цій логіці мислення, доводили: патріарх Кирило добре знається на драматичній історії постановки автокефальних Церков Болгарії, Сербії, Румунії та й самої Росії і не допустить, щоб проблема автокефалії УПЦ завела в глухий кут українсько-російські церковні взаємини, а ті - своєю чергою згубно позначилися на їх міждержавному вимірі; Українська державність – це міжнародно визнана даність новітньої доби, в якій виросло ціле покоління громадян відроджуваної держави і цій даності альтернативи не існує; орієнтація патріарха на 8-мільйонний загал етнічних росіян, які проживають в Україні, а також на тих українців, яким близька ідея нового українсько-російського міждержавного союзу, є можливою, природною і навіть частково виправданою, але заледве вкладається в провідні тенденції сучасного розвитку і навіть, з уваги на труднощі українського державотворення, не може бути реально апробованою; маючи чималий душпастирський досвід, патріарх Кирило не може випускати з уваги часової тяглості юрисдикційної кризи Українського Православ'я, періоду, коли йому ввірена паства могла пересвідчитися й засвоїти, що й сама РПЦ, яка нині виступає ревнителем канону, на шляху свого автокефалізаційного сходження упродовж півтораєста років перебувала поза повнотою Православ'я, а її історія рясніє святокупствами та актами відвертої непокори матірній Церкві.

Щоправда, в доволі строкатому спектрі українського громадянства мали місце й відверто нігілістичні розмірковування з приводу канонічних пересправ: подумаєш, – нарікали окремі вірники, – в Москві не дозволяють, забороняють, виходять з виключно російських інтересів, ігноруючи чіткі і всіхзобов'язуючі апостольські правила та постанови Вселенських соборів, згідно з якими кожний народ за територіально-адміністративною та національною ознаками має право на церковну самостійність. І, згадуючи поетове, додавали: *«Та нехай собі як знають, божеволіють, конають, нам своє робить»*.

Нічого, – зауважували інші, – виходити нам на велике перехрестя доріг і просити/випрошувати чийхось благословінь: у Москві, Римі III, нас відверто ігнорують до зневажання, на Фанарі, в резиденції ідеолога Риму II, нас ніби й чують і не проти визнати, але, озираючись навсебіч, рахуючи голоси чотирнадцяти автокефальних Православних Церков, ставлення яких до українських потреб розділилося навпіл, побоюються, що ціна вирішення українського питання буде дорівнювати розколу Вселенського

Православ'я, Рим I до кризи Українського Православ'я ставиться так, що радше викликає невдоволення, ніж втіху.

Були, зрештою, й такі, кому перебрання державою ініціативи створення єдиної помісної Православної Церкви чи ж втручання державних очільників або втягування держави в процес внутрішньоправославного примирення здавалися нерозважним кроком, бо, – на їхнє переконання, – канонічні пересправи, які до того ж є надзвичайно чулими на політичну кон'юнктуру, радше перетворилися на привід, аніж питання виняткового релігійного значення, і, загрожуючи політизацією церковно-релігійного життя та ескалацією напруження українсько-російських взаємин, можуть перерости свій формат та спричинити системну кризу.

Даруйте, – заперечували їм палкі речники внутрішньоправославного примирення, – за обставин, як вони склалися, втручання держави в церковно-релігійні справи, є бажаним і неunikним, бо: то біда, коли громадяни України будуть поділені на канонічних і неканонічних, адже такий поділ за церковно-релігійною ознакою загрожує єдності нації, якої вона надзвичайно потребує і яка уявляється запорукою громадянського миру, злагоди та процвітання; то біда, тому що йдеться про єдиновірних братів і сестер, про Православні Церкви, які не розділяють віросповідні відмінності і які за доброї волі всіх вірних та з Господнього попущення могли б досягнути взаємного порозуміння, долаючи зовнішні втручання, а також внутрішні суперечності; то біда тому, що РПЦ, відмовляючи українським громадянам в їхньому праві на автокефалію, чинить супроти правди, ігноруючи при цьому самоочевидність – існування незалежної суверенної держави Україна.

Втім, як відомо, патріарх Кирило всі ці та інші припущення чи ж жадання українських громадян значно скорегував, звузивши їх до меж, що перевершили будь-які сподівання. Принаймні, обравши візитологічним мотто тезу: *«Україна сьогодні долає важкі випробування... Це наш народ і я маю бути з ним у всіх випробуваннях і скорботах»* – він першого ж дня перебування в Києві ще під час минулорічного приїзду не залишив жодних сумнівів, що Україну в його особі візитує достойник імперського трибу мислення та чину дій: заявивши, що автокефалія є вигадкою журналістів і політиків, Кирило сказав зухвалу неправду, яка мала б ображати навіть клір та паству УПЦ МП, вже не кажучи про багатомільйонний загал парафіян УПЦ КП, вірників УАПЦ та й громадян України позацерковної належності; унеможлививши діалог з мільйонами віруючих, які належать до інших Українських православних церков, патріарх Кирило засвідчив, що він не зацікавлений у розв'язанні проблеми, спричиненої юрисдикційною кризою, а відтак не поспішає визнати пострадянські реалії; зазначивши, що питання автокефальності УПЦ не може мати задовільної відповіді навіть на перспективу, Кирило з прогностичного погляду вчинив

не зовсім розважно, вкриваючи перспективи розв'язання юрисдикційної кризи мороком недовідомості.

Понад те, зробивши ставку лише на прихильників РПЦ, патріарх Кирило фактично пристав на імперський принцип: «Розділяй, ...а потім уже владарюй!». При цьому російський першосвятитель: закликав українське суспільство до перегляду свого орієнтаційного вибору, запропонувавши йому повернутися до ідеї нового міждержавного союзу; виходив з того і всіляко намагався довести, що український народ є органічною частиною «руського світу», з чого мало б автоматично випливати, що він не тільки не є якоюсь національною окремішністю, але й не має права мати свою автокефальну Церкву; вдався до довільної інтерпретації канонічного права, а також вітчизняної історії, окремі положення якої заледве чи витримають богословську або наукову критику.

У той спосіб патріарх Кирило поставив перед своєю паствою чимало проблемних питань, відповідь на які вона складатиме ближчим часом і які значною мірою можуть вплинути на перспективи українсько-російських взаємин. Стануть вони поважною причиною і для всебічного аналізу як церковними діячами, так і державними службовцями, бо вразили не одну благочестиву душу і формою (що іноді межувала з безтактністю), і змістом (іноді спекулятивно-фальсифікаційним) запропонованої історичної науки та окремих богословських аспектів.

Відбуваючи свої візити в Україну, патріарх Кирило «везе» до Москви чимало позитивних вражень, випромінюючи оптимізм та згадуючи щирі віншування, бучні прийоми, особливу увагу високих представників української влади зокрема це буде під час цього річного приїзду. Але чи чув він іншу частину народу України, власне українців, тих, хто звирявся: *Ваша святосте! Україна нам болить і важить // Її воля, доля, щастя нас наснажить.// Хай мине її мана імперських зазіхань – // Рудиментів, атавізмів, дум навісних вікова відхлань; кому важило досвідчити: Ваша святосте! // Не скорити Духа України Вам, // Не споганити її Вам найлюбіший крам, // Не згубити її волю, не зганьбити її долю – // Вона свято вірить в Боже: «Азм воздам»; ким керувало напоумливе: Ваша святосте! // Ви в Державі Україна – і цим все сказано! // Ви гість її – на це Вам вказано! // Прийміть її землі сердечні привітання, // Але облиште канонічні домагання!; хто складав надії на плідні наслідки візиту патріарха в Україну, поєднуючи їх із зверненнями: *Ваша святосте! Врегулювання проблеми юрисдикційного підпорядкування УПЦ та проголошення її автокефальності потребує Вашої благої волі і духовних зусиль! Або супроводжував благаннями: *Ваша святосте! Створення Єдиної Помісної Православної Церкви в Україні – нагальна потреба часу! Прислужіться благу її створення!; воліючи запобігти внутрішньоправославному розбрату й поділам, благав: *Ваша святосте! Не спекулюйте на українських труднощах – вони з попусту Божого! Не діліть її добра – вони не Ваші! Не зазіхайте на її серця і душі – вони Вам****

не належать! Україна вітає у Вашій особі достойника, який бажає їй миру, благ і процвітання!; хто в стані безвідрадної, страчаючись на останній надії, не без докірливості застерігав: Ваша святосте! Не ганьбіться! Українській незалежності альтернативи не існує. Не ставайте наперекір самоздійсненню України. Не спротивлюйтеся її щирому прагненню до самоспізнання після віків бездержавності. Пристаньте на її святі потреби! Прислужіться благу міжправославного примирення!

Сміємо наразі висловити припущення, що патріарх Кирило такі чи їм подібні звирення чув або ж принаймні про них знав, але, як уже не раз було в історії українсько-російських відносин, не дослухається до них, зневажає, ігнорує. А ті голоси-волення в своєму тематико-проблематичному розрізі є напрочуд розмаїтими і таки мали б бути не тільки неодмінно почуті, але й оприлюднені та належно проаналізовані хоча б тому, що лунали з народної глибини, впливали з потреб субстанційних. Згадати б наразі звирливість тих «звернень-віншувань», які рясніють численними історичними рефлексіями на кшталт: *Патріарх Кирило, знай // На Вкраїну-неньку ти не зазіхай! // Можеш тут зустріти брата рівного собі, // Але волі, щастя й долі не віддам повік тобі!* або ж містять дещо радикальніші заприсягання зразка: *Духу України не скорити! // Неньку-Україну нам не розлюбити! // Зайдо, знай про це ти назавжди // Її вольності і правди не здолать тобі, не жди!*

Неабияк розширюють і зглиблюють палітру суспільно-ідеологічних поглядів на специфіку сприйняття візитів патріарха Кирила в Україну й ті, хто з ввічливістю дипломата запевняв предстоятеля РПЦ: *Ваші візити в Україну викликають багатомільйонне невдоволення – намагайтеся його збагнути! Ваші претензії на Україну як частину канонічної території криють в собі елементи імперської логіки мислення – погамуйте їх! Ваші амбіції щодо матірної Церкви виглядають на історичний нонсенс і хіба що можуть уповільнити об'єктивно зумовлену ходу поступу – Будьте благорозсудні!* І ті, хто з певністю фахівця в царині канонічного права стверджував: *Ні! – канонічному колоніалізму в Україні! Автокефалії УПЦ – Так! Канонічному узасадненню проблеми юридичного підпорядкування – Так! Духовному колоніалізмові в Україні й України – Ні!* І ті, хто, добре знаючись на історичних підтекстах церковно-релігійних пересправ та їх національних вимірах, вказував на неминучість Божого (о)суду: *Українському загалу чужі і неприйнятні Ваші чин мислення і триб дій. Бажаєте розділяти і владарювати?! – Пам'ятайте: Хто сіє вітер, пожне бурю! Хто плекає нечисті помисли, сам від них потерпатиме!* І ті, хто навперейми, ніби позиваючись з предстоятелем РПЦ, наперекір імперській логіці його мислення, заявляв: *Українському самоспізнанню – Так! Українському самоздійсненню – Так! Українському процвітанню – Так! Розпалюванню міжправославної ворожнечі в Україні – Ні!*

Але чи не найзворушливішими як за формою вияву, так і змістом здаються: слова-лозунг звичайної сільської жінки, яка, відклавши на якийсь час тяпку, що нею перед тим порала городину, своїми мозолистими руками поквапливо вивела й обіч дороги залишила для оглядин фактуально dokonane: *Україна – не Росія! – Знає світ і Бог-Месія!!!*; доктринально важливе й сутнісно визначальне сповідання-заповіт гурту зодягнених у національні вбрання юнаків та юнок: *Україна має Духа – йому вічно жити! Україна має душу – її не згубити! Україна має волю – її не скорити! В Україні ніжне серце – щастя йме любити!*; виголошення вченого товариства, яке, ніби нітячись від галасу та намагаючись щось пояснити перехожим, якимсь непевно та неквапом промовляло: *гасло «Геть від Москви!» може мати в Україні тільки одну мотивацію та виправдання і диктуватися необхідністю дистанціювання від Москви проімперської, шовіністичної, агресивної, експансіоністської, ворожої; українська незалежність, як і феномен Українського Православ'я – це історична даність, з якою слід рахуватися і яку належить поважати; єдинокровність українського і російського народів – імперська вигадка, а її нинішні обстоювання виглядають на науковий нонсенс.*

У поліфонізмі суджень з приводу відвідань України патріархом Кирилом не бракує й інтерпретативного категоризму, минаючи крайнощі якого воліли б навести лише кілька найхарактерніших звірень, а саме: очі вбираюче червонобарвне - *Ні! – третьому Риму в Україні! Ні! – русифікації й імперіоцидній уніфікації! Ні! – «общерусскому благочестію» з примусу! Ні! – маніпулюванню свідомістю благовірної, але аж надто довірливої пастви!*

Хай відроджується і процвітає незалежна Україна!; вражаюче своєю злободенністю - *Ні! – імперській фальсифікації історичного минулого України! Ні! – спробам вчених-маніпулянтів притупити етногенну пам'ять українського народу! Ні! – спекуляціям ЗМІ довкола необхідності створення Єдиної Помісної Православної Церкви!;* дивуюче компрометуючою обізнаністю та викривальним пафосом - *Ні! – аргументам московського гаманця! Ні! – підлості газогонних пріоритетів! Ні! – змовам «дарителів» автокефальності! Українській незалежності – Так! Автокефалії УПЦ – Так!*

Христоролюбивій Україні слава!; проймаюче громадянською визначеністю - *Ні! – претензійності речників «єдиної і неділимої»! Ні! – імперському ставленню до України як до своєї вотчини! Ні! – поділам на канонічних москвофілів та неканонічних етнофілів. Так! – Єдиній Помісній Православній Церкві в Україні!*

А що ремінісценції такого гатунку не були і не будуть рідкістю на «святі» зустрічі високого московського гостя, з не меншою промовистістю підтверджують декларації, логіка мислення яких зводилася до трактацій:

- ✓ *Проголошення Україною державної незалежності – вирішальний і безповоротний крок до набуття її апостольською Православною Церквою автокефального статусу!*
- ✓ *Духу української незалежності, її свободи, волі й демократії – не скорити!*
- ✓ *Добросусідським відносинам України і Росії – Так! Неоімперським амбіціям РПЦ – Ні!*
- ✓ *Ревнителі канону! Вірники РПЦ та УПЦ! Навчаючи й повчаючи, вказуючи й застерігаючи, будьте пам'ятливі на труднощі, з якими зустрілася Московська Церква упродовж 148-річного шестя шляхом власного автокефалізаційного самоутвердження!*
- ✓ *Московська єдиноістинність – хворобливий наростень на церковному тілі Українського Православ'я!*
- ✓ *Силові чи ж силувані сценарії вирішення проблем канонічного підпорядкування УПЦ – УПЦ КП – безперспективні!*

На неабияку увагу заслуговують й інші «святочні» звірення, які, крім іншого, значно розширюють діапазон уявлень про ступінь громадянської зрілості українського суспільства і які в своїй основі відображають державотворчі інтенції їхніх виразників. Серед них хотілося б зокрема виділити такі: *Ваша святосте! *Український народ є порізним за релігійними переконаннями, але має спільну мету – мріє жити в незалежній, заможній і процвітаючій державі Україна! *Торуючи шлях, що веде до автокефальності, УПЦ КП взорується на приклад і досвід Церков-посестр Болгарії, Румунії, Росії, Сербії... *Україна потребує національної консолідації та монолітної єдності на етапі реалізації свого європейського вибору! *Юрисдикційно розмежоване Українське Православ'я має об'єднатися задля блага рідного народу в Христом споріднене братство!*

Відтак, підсумовуючи вищевикладене з приводу візитів патріарха Кирила в Україну під оглядом його суспільного сприйняття та оцінки, можемо констатувати: всупереч міжнародно-правовим нормам та визнанню окремі кола в РПЦ і зокрема її предстоятель не налаштовані визнавати сам факт існування Держави Україна чи ж, щонайменше, змиритися з цією історичною даністю; керуючись тим, що єдиним нормативно-правовим регулятивом, який би унеможлиблював у контексті канонічного права надання УПЦ автокефального статусу, РПЦ нерідко вдається до фальсифікації вітчизняної історії, намагаючись зокрема довести, що українського народу як національної окремішності не існує, а сам факт адміністративно-територіальної цілісності Української Держави всіяко замовчує чи ж видає проголошення української державності за історичний прецедент; сам спосіб узасаднення порушених та обстоюваних патріархом Кирилом ідей, яким іноді бракувало не тільки наукової, але й морально-етичної коректності, а вже поготів ідеологічні претексти, що найбезпосереднішим чином сполучалися ним з

правомірністю/неправомірністю проголошення УПЦ автокефалії не тільки означають причини виняткової уваги та безпрецедентної опіки РПЦ української пастви, але й значною мірою розкривають підстави її непогамованого бажання будь-що затримати Україну в орбіті свого духовно-релігійного впливу; уроки з вітчизняної історії, що їх самочинно запропонував патріарх Кирило українському громадянству і зокрема ті твердження, якими супроводжувався виклад основних положень, наочно засвідчують їх критики.

Самозрозуміло, що ці висновкові положення йдуть у розріз з переконаннями переважної більшості українського суспільства, державоцентрична орієнтація якого принагідно може бути представлена постуляціями, в контексті яких зазвичай наголошувалося: Україна як держава постала і є визнаним суб'єктом міжнародного права; в Україні не може бути вищої мети, ніж благо й процвітання рідного народу, що неможливо без її самоздійснення, усамостійнення та наповнення державного суверенітету питомо українським національним духом; Україні потрібні стійкість і мужність у прагненні самоздійснитись, набути тих карбів Святого Духа, коли «ієрихонські стіни» упереджень її відкритих ворогів і прихованих воріженьків впадуть самі по собі; Україна має власний духовний космос, свій неповторний світогляд і потребує їх суверенізації; нагальна необхідність розв'язання вузла внутрішньоцерковних проблем Українського Православ'я потребує консолідації суспільства на всіх рівнях і зрізах, у тому числі духовного зростання всього українського суспільства до вимог і запитів часу, що зробить нас непереможними в усіх змаганнях; віруюча Україна омріяла й вистраждала своє щасливе майбуття і знає, що в боротьбі за умі і серця її громадян з нею Бог; «окормляючи» душі спраглих на правду прочан, Україна пришвидшить тривалий і болісний процес набуття її Православною Церквою омріяної автокефалії; українське суспільство має пережити справжній катарсис, очищення спопеляючим вогнем милосердя, правди та любові, які уможливають не тільки «себенабуття», але й осяють шлях в провіденційно значуще, до істинно Суцього; у багатонаціональній Україні існують проблеми, яких має в достатку кожна країна. Але, розбудовуючи нову архітектуру міжнародних і, насамперед, українсько-російських взаємин, не варто забувати, а також ігнорувати того, що більшість українських труднощів етноконфесійного характеру спричинені російським урядуванням як імперського періоду, так і радянської доби; Україна має зосередити зусилля на стратегічному шляху поступу і вітати будь-який крок, що спрямований на внутрішньоправославне примирення та злагоду.

Що ж стосується виразності суспільного загалу на канонічних аспектах кризи Українського Православ'я, пов'язаної з проблемою юрисдикційного підпорядкування/перепідпорядкування, а також канонічних підстав проголошення УПЦ автокефалії, то, як засвідчують

вищевикладені рефлексії, український народ у своїй основній (коли не переважній!) частині виходить з того, що: ля зняття існуючих проблем та врегулювання внутрішньоправославної ситуації в Україні потрібна добра воля усіх зацікавлених сторін та Божі на те благословення; фундаментом та запорукою успіху при розв'язанні низки спірних богословських питань може бути тільки надійна правова основа, тобто апостольські правила та постанови Вселенських соборів з приводу правомірності проголошення самостійності тієї чи іншої Церкви; канону, яким би регламентувалась процедура надання автокефалії, не існує; диктат РПЦ щодо канонічного підпорядкування УПЦ – шлях в історичну безперспективність; на церковний провід УПЦ МП, УПЦ КП, а також УАПЦ покладається виняткова відповідальність у справі успішного подолання внутрішньоцерковної кризи Українського Православ'я особливо під оглядом того, що на великому пограниччі між Сходом і Заходом її постановня як міцної й незалежної держави улягає в інтереси далеко не всіх країн.

Отже, в практично неосяжному діапазоні українських «віншувань», приводом і причиною яких стають візити патріарха Московського і всієї Русі Кирила, були оприявлені найрізноманітніші настрої із взаємозаперечними включно. Зважаючи на вищезазначене, можемо резюмувати, що: українське суспільство не є одностайним у розумінні вектора свого подальшого цивілізаційного розвитку; під гнітом труднощів, що їх викликали до життя кардинальні перетворення доби української незалежності і які стали приводом та причиною численних невдоволь, громадяни України дедалі страчаються на вірі у правильності обраного Україною стратегічного курсу; криза Українського Православ'я є одним з індикаторів цих настроїв, які набувають виразної регіональної специфіки і загрожують ескалацією церковно-релігійного напруження та дестабілізацією життя в загальнонаціональному масштабі.

А це означає, що на шляху шестя в світле майбутнє Україні з неминучістю випадатиме долати не одне двопуття та перехрестя, з яких україно-російське видається найважливішим. У цьому сенсі візити патріарха Кирила в Україну, якого тут одні щиро й сердечно вітали як свого архіпастиря, а інші не залишали сумнівів, що в його особі бачать уособлення імперської зловісності, а відтак тих бід і нещасть, від яких Україна іще не отямилась, вельми насторожує..., а ще показує, що в ім'я й задля блага України її суспільний загал має консолідуватися довкола головної мети, тоді й з орієнтаційним напрямом щораз менше вагатиметься.